

A SANGRIA ÍZE

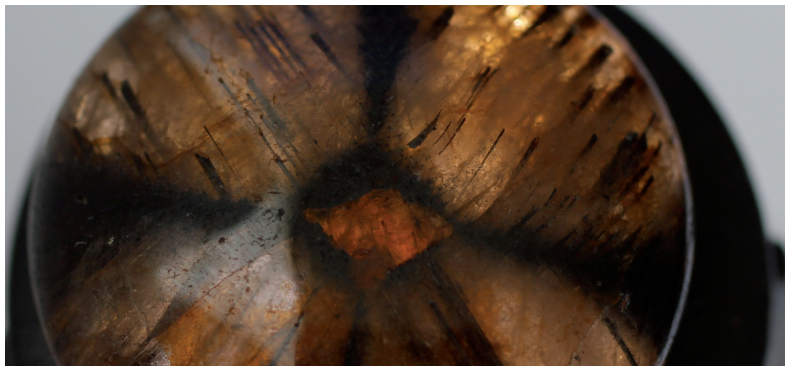
A SZÍNES DRÁGAKÖVEKET TERMÉSZETESEN A SZÍNÜK MIATT SZERETIK. KEVESEN TUDJÁK AZONBAN, HOGY MIÉRT, MITŐL VAN SZÍNE EGY SZÍNES DRÁGAKÖNEK, MIÉRT VÁLTOZIK MEG, HA MEGVILÁGÍTJÁK MÁSKÉPPEN, VAGY MÁS SZÖGBŐL NÉZIK. EZ A TUDÁS TALÁN NEM IS FONTOS AHHOZ, HOGY GYÖNYÖRKÖDHESSÜNK SZIKRÁZÓ FÉNY JÁTÉKÁBAN EGY KÖNEK, „KÖSTOLGATHASSUNK” AZ ÍZÉT.

A SZÍNE MIATT A NARANCSSÁRGA SPESSARTINT MANDARIN GRÁNÁTNAK, A VILÁGOS KÉKESZÖLDGROSSZULÁRT MENTA GRÁNÁTNAK NEVEZIK. AZ ANDALUZITOT LÁTVA (1. ÁBRA) ÉN MINDIG A SPANYOLORSZÁGI UTAZÁSAIMRA GONDOLOK ÉS A SANGRIA – A JÓ VÖRÖS BOR ÉS A ZAMATOS GYÜMÖLCS -ÜDÍTŐ ÍZÉT ÉRZEM.

1.ábra: fazettázott andaluzitok.

Az andaluzitot mint követ először 1789-ben fedezték fel a spanyolországi Andalúziában. Innen származik a neve is ennek a varázslatosan szép, színjátékos kőnek, mely keménységének köszönhetően (7,5 a Mohs skálán) kiválóan alkalmas ékszerkészítésre. Bár nagykereskedelmi mennyiségben nemigen, de mégis jól beszerezhető, ráadásul igen kedvező áron. Az ásványbörzék látogatói nem gyakran, de találkoznak az andaluzit vaskos változatával, kiasztolittal vagy más nevén a keresztkövel (2. ábra), amelyet talizmánként tartanak becsben. Az andaluzit mangán (Mn) tartalmú, zöldszínű, nagyon ritka és csak kis kristálméretű változatát viridinnak hívják.

2.ábra:kiasztolit.

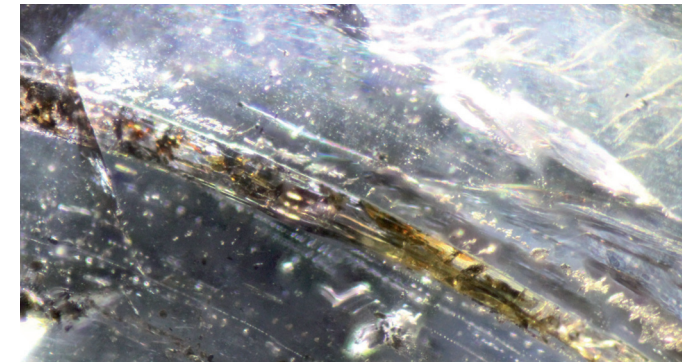
Az andaluzit (Al_2SiO_5) un. sziget szilikát, rombos rendszerben kristályosodik és nagyon erős pleokroizmussal (több színűség) rendelkezik. Más pleokros kövekkel – pl. cordierittel v. tanzanittal – ellentétben, amelyek csiszolásakor a csiszoló mindig igyekszik a jobb szín javára csökkenteni a pleokros hatást, az andaluzit esetében a feladat éppen a több színűség fokozása. Így a fazettázott kövek, ha más-más szögben nézik őket, borvörös, aransárga és a zöld színekben játszanak (3 ábra). Az andaluzit színjátéka nem függ a fényforrástól, mint az alexandrit esetén, mely szelektív abszorpciójának köszönhetően nappali fényben kékeszöld, izzó fényben pedig bíborvörös lesz. Mivel energiatakarékossági okok miatt világszerte egyre ritkábban találkoznak izzó égőkkel, Európában a gyártásukat is megszüntették, az alexandrit kövek színváltása nem tud érvényesülni teljes pompájában, ha csak - mint magam is - nem spájzoltuk be az asztalfiókunkba a régi hagyományos égőket. Ezzel szemben az andaluzitban a három szín egyszerre van jelen.

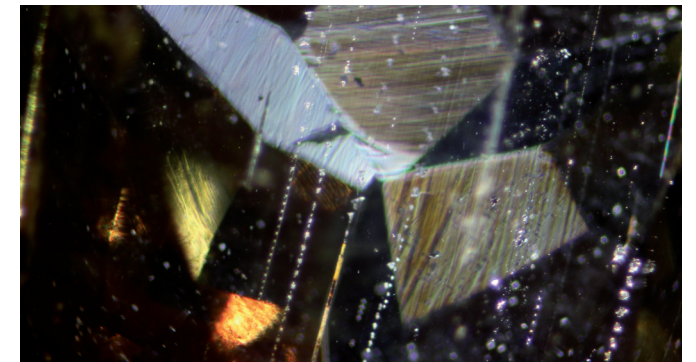
3.ábra: pleokros színek fazettázott andaluzitban.

Az andaluzit többé-kevésbé elterjed ásvány, amely főleg az agyagos kőzetek mind regionális, mind pedig kontakt metamorfózisa során számos csillámpalában és gnejszben keletkezik. Az utóbbiak pegmatitos üregeiben nagyobb kristályok is kialakulhatnak. Az ásvány három polimorf változatban létezik: andaluzit $\text{Al}_6\text{Al}_5[\text{O}/\text{SiO}_4]$ és az ékszeriparban ugyancsak egyre gyakrabban használt, triklin rendszerben kristályosodó kianit $\text{Al}_6\text{Al}_4[\text{O}/\text{SiO}_4]$ és ugyancsak rombos rendszerű sillimanit $\text{Al}_6\text{Al}_4[\text{O}/\text{SiO}_4]$. A különbség egyrészt az alumínium (Al) kation vegyértékéből, másrészt abból adódik, hogy az utóbbiak magasabb hőmérséklet és nagyobb nyomás értékeknél kristályosodnak. E miatt mind hárman ritkán találhatók együtt ugyanabban a kőzetben. A jelenlétük alapján viszont következtetéseket lehet levonni a kőzet kialakulási körülményeiről. Az ékszerminőségű, de az 5 ct tömeget ritkán meghaladó andaluzit lelőhelyei világszerte megtalálhatók: a Tirol Alpok, a Pireneusok, az Urál hegység, de nagyobb mennyiségben bányásszak Brazíliában, Kínában és Sri Lankán is.

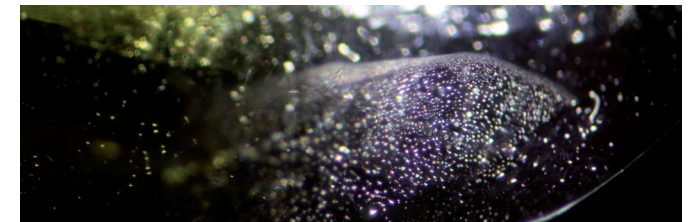
Mivel az andaluzitot nem teszik ki semmilyen kezelésnek, még a hevítésnek sem, zavartalanul gyönyörködhetünk érintetlenül gazdag zárványi világában (4.ábra). Zárványaiban találkozhatunk kvarccal, apatittal, rutillal, biotittal, földpáttal és más ásványokkal. Láthatjuk a C-tengely irányában rendezett üres, ill. folyadékkal töltött nagyszámú növekedési csatornát (5.ábra), továbbá a vázlatos formájú, rovarok szárnyaira emlékeztető és parányi vízcseppeket tartalmazó hajdani sérülések begyógyult nyomait (6. ábra) is.

4.ábra: a kioldott, rúd alakú sillimanit kristály helyén hagyott üres csatornát limonit és pala (biotit v. flagopit) darabkák töltik ki.

5.ábra : a C-tengely irányában rendezett apróméretű ásványi kristályok és növekedési csatornák.

6.ábra: begyógyult törés.

Dr. Szitó Tanya
GemSztár Drágakővizsgáló Laboratórium Kft.
Tel.: +36 (1) 210 9151; +36 20 9325209
1089 Budapest, Gaál Mózes u. 5-7, II. em. 214.
E-mail: info@gemlab.hu
www.gemlab.hu